

Een pijnlijke kloof tussen vader en dochter

THEATER In ongenade. Toneelgroep Amsterdam. Gezien: 4/12 in de Stadschouwburg. Aldaart/m 10/12 en in januari en februari 2012.

★★★★☆

Wat een hoop figuranten, denk je als je de zaal binnenkomt. Maar nee, het zijn poppen. Een toneel vol zwarte etalagepoppen met goedkope kleren aan. Er zitten veel kinderen tussen, achteraan staat een auto die vol zit met wassen beelden. En helemaal vooraan zit op een stoel Gijs Scholten van Aschat.

In zijn roman *In ongenade* schetst de Zuid-Afrikaanse schrijver J.M. Coetzee op genadeloze wijze de schuivende machtsverhoudingen in zijn land. De toneelversie die bewerker Josse De Pauw en regisseur Luk Perceval maakten voor Toneelgroep Amsterdam is universeler en persoonlijker dan het boek. Een stipte, sombere, maar ook een tikje eentonige voorstelling, gedragen door de lucide hoofdrol van Scholten van Aschat.

Het verhaal draait om de teloorgang van professor David Lurie, die in de problemen komt na een relatie met een studente. Hij zoekt zijn toevlucht tot zijn dochter Lucy, die een boerderij heeft op het platteland. De uitbarsting komt als twee zwarte

jongens de boerderij binnendringen en Lucy verkrachten.

David is geen aangename man, pompeus, zelfgenoegzaam en kritisch. Scholten van Aschat toont enerzijds Davids zelfinzicht, maar tegelijk laat hij hem opgaan in zijn grote liefde, de poëzie van Byron, en de wens om over hem een kameropera te schrijven. Futiel plukkend aan een ukelele tussen al die zwarte figuren maakt hij prachtig duidelijk hoe zinloos en ijdel dat verlangen is.

In ongenade heeft een kalm, bijna plechtig tempo. De Pauw laat de literaire taal zijn vormelijke karakter houden. Meer dan het boek maakt Percevals voorstelling duidelijk tegen welke overmacht de beschaving die David pretendeert te vertegenwoordigen het moet opnemen.

Ook de tegenstelling tussen de zwarte en witte acteurs wordt niet verhuuld: Djamila Landbrug en Sergio Hasselbaik kunnen zich steeds verschuilen tussen de poppen, Chris Nietvelt (in een mooie geestig-treurende bijrol) en Celia Nufaar steken er steeds tegen af.

Als Lucy (Janni Goslinga) zwanger blijkt en niet van plan is het kind te aborteren, ziet ze zich genoodzaakt zich over te geven aan haar zwarte voormalige klusjesman, nu haar buurman (Felix Burleson, tegelijk charmant en dreigend).

Hier wordt de kloof tussen vader en dochter pijnlijk duidelijk. Hij leeft nog in een wereld waar begrippen als rechtvaardigheid, schuld en vergelding waarde hebben, zij ziet in dat dergelijke romantische abstracties niets betekenen.

Vergeleken met Percevals recente voorstellingen in Duitsland (zoals *Hamlet*) is *In ongenade* lelijker en minder uitdagend. De hooggespannen verwachtingen voor zijn gastregie bij TGA weet hij niet helemaal waar te maken. Wat blijft, is het diepe gevoel van zwaarmoedigheid dat uit de voorstelling spreekt, door Scholten van Aschat zo helder getoond.

SIMON VAN DEN BERG

'In ongenade' wordt gedragen door hoofdrol van Scholten van Aschat